

4 вересня 2009 року - Тези до виступу Начальника Головдержслужби Тимофія Мотренка на міжнародній конференції «Професія в перспективі»

Шановні колеги!

Радий вітати вас на українській землі. Дякую усім, хто знайшов можливість взяти участь у форумі попри зайнятість та економічні складнощі.

Ми зібрались в Києві обговорити важливі стратегічні питання розвитку інституту державної служби, в першу чергу - питання політичної нейтральності, яка має забезпечити ефективність і стабільність державної служби, інституційну пам'ять державного управління, наступність державної політики. І я вдячний за те, що ви готові допомогти нам набути аргументів у цьому надзвичайно важливому для розвитку української держави питанні.

Україна – молода держава. Але вона має власну історію та досвід запровадження принципу політичної нейтральності в державне управління.

Ще у 1918 році за недовгого часу існування незалежної української держави тут був запроваджений інститут державних секретарів Уряду, аналогічний тому, який існує сьогодні у більшості демократичних країн світу.

Радянські часи, які прийшли в Україну на наступні 70 років, залишили у спадок рештки державного апарату, який існував радше за принципом політичної доцільності, ніж нейтральності. Але однопартійна система, прийняття усіх політичних рішень на рівні московського керівництва фактично залишали Києву у радянську добу суто адміністративні функції. Відбулось поєднання обов'язкової партійності чиновників з обмеженням їх політичної діяльності.

Офіційна департизація державного управління в Україні після проголошення незалежності у 1991 році мала привести систему до балансу між формою та змістом. Однак всупереч цьому наступний етап відзначився практичними спробами численних політичних партій використати державну службу задля власних вузькокорпоративних інтересів. Це прискорило дезінтеграцію єдиної системи державної служби.

У 2001 році була зроблена спроба зупинити цей процес, запровадивши інститут державних секретарів у міністерствах та Секретаріаті Уряду. Спроба виявилась провальною. Перш за все через те, що державні секретарі отримали від колишніх заступників міністрів частину політичних функцій. По-друге, тому що призначались на термін повноважень політичної посади – Президента країни. Вже через 2 роки інститут державних секретарів був скасований. Це прискорило процес політизації державної служби.

І вже у 2005-му після виборів Президента країни відбулась хвиля звільнень державних службовців через політичні чинники (близько 9800 державних службовців). Плинність кадрів в цілому по державній службі наблизилась до 20%, плинність кадрів вищих категорії зросла на 100%. Протягом року після виборів були замінені майже всі вищі державні службовці.

Відносна стабілізація політичної ситуації у наступні роки дозволила знизити плинність кадрів вищої категорії майже вдвічі. Тим не менш вона залишається надмірною (22% у 2008 році - кожен п'ятий вищий чиновник). А це означає, що політикам, які змінюються при владі внаслідок виборів, часто немає на кого покладатись, адже саме вони безпосередньо працюють з державними службовцями цієї категорії.

Новий Закон України „Про державну службу”, над яким Головдержслужба працює з 2004 року, має на меті розмежувати політичні та адміністративні посади в органах державної влади.

Законопроект визначає вичерпний перелік посад, які належать до політичних. У першу чергу це - посади членів Кабінету Міністрів України та заступників міністрів. Разом з тим, в Секретаріаті Уряду і міністерствах після схвалення законопроекту Парламентом будуть введені посади державних секретарів як вищих адміністративних посад в цих органах.

Основними особливостями нового для України інституту державних секретарів, на наше переконання, мають стати:

- конкурсний порядок призначення державних секретарів на визначений термін;
- виконання державними секретарями суто адміністративних функцій;
- уникнення конфлікту інтересів, невтручання державних секретарів у політичні призначення.

Законопроект також створить нові умови для запобігання проявам корупції на державній службі. Це дозволить покращити стан системи в цілому. Ротація, обов'язкова спецперевірка відомостей про кандидатів на посади вищих державних службовців, принципово новий підхід до оплати праці, обов'язкове декларування доходів та видатків державних службовців та членів їх сімей сприятимуть цьому.

У 2008 році Парламентом було прийнято Закон «Про Кабінет Міністрів України», який визначив роль Кабінету як провідника державної політики, затверджена нова редакція Регламенту Кабінету, у якій закріплено оновлені підходи до вироблення державної політики та прийняття урядових рішень. Головдержслужбою створено реєстр публічних функцій, який дозволить забезпечити подальше розмежування політичних та адміністративних функцій між органами виконавчої влади.

Усі ці кроки наочно доводять: Україна рухається у напрямі посилення політичної нейтральності державної служби та розмежування політичної та адміністративної діяльності.

Разом з тим зазначу, що Україна, як, власне, кожна країна світу, має своє уявлення про політичну нейтральність. Наше розуміння пов'язане із достатньо конкретними речами:

- розмежуванням політичних і адміністративних посад і функцій в державному управлінні;
- департизацією державної служби;
- запровадженням чітких процедур прийняття політичних рішень із врахуванням інтересів зацікавлених груп;
- детальним регулюванням діяльності державних службовців з метою уникнення умов, за яких здатна проявитись їх політична прихильність, суб'єктивізм чи відхід від функцій адміністрування.

Тому питання встановлення політичної нейтральності по-українськи – це перш за все питання встановлення меж політичної діяльності та обсягу державної служби для осіб, наділених повноваженнями виконувати функції від імені держави. Ми шукаємо цей баланс, змінюючи законодавче поле та забезпечуючи належні організаційні зміни.

Особливістю процесу є відсутність у політикумі спільного бачення належного балансу, а звідси – і відсутність потужного єдиного центру координації запровадження принципу політичної нейтральності, такого як, наприклад, Рада публічної служби Канади, Рада державної служби Вірменії чи Служба призначень на публічну службу Ірландії.

Але ми не можемо не впроваджувати цей принцип. Тому що рівень розвитку суспільства зростає. Зростають і вимоги громадян до державного управління, що мусить більш ефективно відповідати на сучасні виклики.

Для цього керівництво України проявляє політичну волю, спрямовану на налагодження ефективної та результативної роботи чиновницького апарату. Запровадження принципу політичної нейтральності – перевірений інструмент досягнення такої мети, оскільки забезпечує якість і сталість публічних послуг, запобігає різким коливанням у державній політиці, забезпечує законність політичних дій і рішень під час політичних змін завдяки стабільності державного апарату.

Я говорив на початку, що Україна – молода держава. Але це – не вся правда, бо історія української ідентичності насправді нараховує понад тисячу років. Україна реалізує амбітний проект інтеграції до світового співтовариства і, перш за все, до кола європейських країн. Євроінтеграційні прагнення України, адаптація законодавства України до *acquiscommunitaire* передбачають перебування України у європейському адміністративному просторі, що вимагатиме нашої взаємодії з колегами за спільними принципами, серед яких – принцип політичної нейтральності державної служби.

Проект творення держави Україна – не умоглядний, а практичний. На його реалізацію ми маємо усі підстави. Я сподіваюсь на вашу допомогу у пошуку відповідей на сучасні виклики, нових аргументів для розмов з нашими партнерами та опонентами щодо реформи державної служби України, а зрештою - додатковому імпульсі для реалізації амбітного українського проекту відродження.

Зичу усім нам плідної роботи!